

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 269/2016 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- talousvaliokunta TaVL 17/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Tanja Inanen, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Juha Paukkunen, sisäministeriö
- käräjätuomari Tapani Koskimäki, Espoon käräjäoikeus
- toimistopäällikkö Pekka Pulkamo, konkurssiasiamiehen toimisto
- rikostarkastaja Ismo Siltamäki, Helsingin poliisilaitos
- ylitarkastaja Ilkka Heikkilä, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- tulliyli tarkastaja Juha Vilkkö, Tulli
- ylitarkastaja Seija Kareinen, Verohallinto
- asiantuntija Santeri Suominen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- asianajaja Pekka Ylikoski, Suomen Asianajajaliitto
- lakimies Kati Lehtonen, Suomen Lääkäriliitto ry
- lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät ry
- apulaisprofessori Sakari Melander

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Oulun syyttäjänvirasto
- Valtakunnanvoudinvirasto

Valiokunnan mietintö LaVM 8/2017 vp

- Oikeusrekisterikeskus
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- tietosuojavaltuutetun toimisto
- Energiavirasto
- Innovaatiorahoituskeskus Tekes
- professori Veli-Pekka Viljanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liiketoimintakiellosta annettua lakia. Esityksen mukaan lain soveltamisala laajennettaisiin yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitolaissa tarkoitettuun ammattitoimintaan.

Lisäksi liiketoimintakiellon määrittämisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että liiketoimintakiellon määrittämisen perusteena ei voisi olla lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyönti, jos laiminlyönti johtuu maksukyvyttömyydestä. Laiminlyöntien olennaisuuden arvioinnissa olisi muun ohella otettava erityisesti huomioon laiminlyönneistä tavoitellun taloudellisen hyödyn määrä.

Laissa tarkoitettulle valvontaviranomaiselle lukuun ottamatta konkurssiasiamiestä annettaisiin oikeus pyytää poliisia taikka toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä tulliviranomaista tutkimaan edellytykset määrätä liiketoimintakiello. Oikeus tutkintaa koskevan pyynnön esittämiseen annettaisiin myös konkurssilaissa tarkoitettulle pesänhoitajalle. Tutkinta koskisi tilanteita, joissa liiketoimintakiello voitaisiin määrätä liiketoiminnassa tehdyn lakisääteisten velvollisuuksien olennaisen laiminlyönnin perusteella, mutta joissa ei olisi syyllistytty rikolliseen menettelyyn.

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän oikeutta saada tietoja päättyneistä liiketoimintakielloista laajennettaisiin.

Esitys sisältää lisäksi tarpeellisina pidetyt ehdotukset rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, konkurssilain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muuttamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä on kyse liiketoimintakielloa koskevan sääntelyn osittaisuudistuksesta. Esityksen ehdotukset liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta (1. lakiehdotus) perustuvat tehostettuun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan vuosille 2012—2015 lukuun ottamatta ehdotusta lain soveltamisalan laajentamisesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 8/2017 vp

Esityksessä ehdotetaan (1. lakiehdotus) liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) soveltamisalan laajentamista yksityisen elinkeinonharjoittajan kirjanpitolaissa (1336/1997) tarkoitettuun ammattitoimintaan. Merkitystä ei olisi enää sillä, harjoittaako elinkeinonharjoittaja liike- vai ammattitoimintaa. Ehdotus perustuu kirjanpitolain muutoksiin, jotka ovat tulleet voimaan vuoden 2016 alussa. Uudistetussa kirjanpitolaissa liike- ja ammattitoimintaa koskevat samat velvollisuudet, eikä näiden kahden toiminnan luonnetta tarvitse enää erottaa toisistaan. Vastaavaa ratkaisua ehdotetaan liiketoimintakiellosta annettuun lakiin. Jotta soveltamisalan laajennus ei johtaisi yksittäistapauksessa kohtuuttomuuteen, esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuimien voi erityisistä syistä määrätä, ettei liiketoimintakiello koske tietyntyyppisiä liiketoimintaa.

Lakivaliokunta pitää soveltamisalan laajennusta perusteltuna. Esityksen perusteluissa (HE, s. 7—8) selostetuilla tavoin rajanveto liike- ja ammattitoiminnan käsitteiden välillä on vaikeaa. Valiokunta katsoo, että esityksessä ehdotettu toimintojen rinnastus on omiaan lisäämään oikeusvarmuutta, jolla on liiketoimintakiellosta annetun lain soveltamisessa keskeinen merkitys. Yhdenmukainen kohtelu on perusteltua myös harmaan talouden torjunnan tavoitteen kannalta. Jos yksityinen elinkeinonharjoittaja toimii tavalla, joka täyttää liiketoimintakiellon edellytykset, on myös yhdenvertaisuuden kannalta vaikea esittää perusteluja sille, että ammatinharjoittamiseksi luokiteltava toiminta olisi eri asemassa kuin liiketoiminnaksi luokiteltava toiminta.

Esityksessä ehdotetaan myös, että liiketoimintakiellon määrittämisen edellytyksiä muutetaan siten, että liiketoimintakiellon määrittämisen perusteena ei voi olla lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyönti, jos laiminlyönti johtuu maksukyvyttömyydestä (3 §:n 1 mom.). Lakiin omaksutaan periaate, jonka mukaan yksinomaan normaalin yrittäjäriskeen toteutuminen ja yritystoiminnan muuttuminen kannattamattomaksi ei voi olla liiketoimintakiellon määrittämisen perusteena. Liiketoimintakiellon määrittämisen perusteita tarkennetaan myös muilta osin, kun kyse on lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönnistä. Esityksen mukaan laiminlyöntien olennaisuutta arvioitaessa tulee muun ohella ottaa erityisesti huomioon myös laiminlyönnillä tavoitellun taloudellisen hyödyn määrä (3 §:n 2 mom.).

Lakivaliokunta pitää ehdotettuja liiketoimintakiellon määrittämisen edellytysten tarkistuksia kannatettavina. Epäsuhtaisten ja kohtuuttomien tilanteiden välttämiseksi on tärkeää, että maksukyvyttömyydestä johtuva lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönti ei johda liiketoimintakiellon määrittämiseen.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös menettelysäännöksiin (19 a §) siten, että liiketoimintakiellosta annetussa laissa tarkoitetuille valvontaviranomaisille lukuun ottamatta konkurssiasiamiestä annetaan oikeus pyytää liiketoimintakiellon edellytysten tutkintaa. Myös konkurssilaissa tarkoitettu pesähoitaja voisi esittää tutkintaa koskevan pyynnön. Voimassa olevan lain mukaan vain syyttäjä voi esittää tällaisen pyynnön. Tässä tarkoitettu tutkinta koskisi tilanteita, joissa on kyse liiketoimintaan liittyvien lakisääteisten velvollisuuksien olennaisesta laiminlyönnistä, mutta joissa ei ole syyllistytty rikolliseen menettelyyn. Edellytykset tutkisi poliisi taikka tulliviranomainen toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä. Valvontaviranomainen ja pesähoitaja voisi esittää pyynnön, jos sillä olisi perusteltu syy epäillä, että laissa tarkoitettu henkilö voidaan määrätä liiketoimintakielloon.

Valiokunnan mietintö LaVM 8/2017 vp

Lakivaliokunta katsoo, että esityksessä ehdotettu ratkaisu liiketoimintakiellon edellytysten tarkintaa pyytävistä tahoista on perusteltu. Valvontaviranomaisille saattaa tyypillisesti kertyä tehtäviensä perusteella tietoa, jolla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon edellytysten arvioinnissa. Ehdotettu toimintamalli perustuu aiempaan mainittuun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Kohtuuttomien tilanteiden välttäminen

Voimassa olevan 1. lakiehdotuksessa tarkoitetun liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan liiketoimintakieltoon voidaan määrätä henkilö, joka on liiketoiminnassa olennaisesti laiminlyönyt siihen liittyviä lakisääteisiä velvollisuuksia tai joka on liiketoiminnassa syylistynyt rikolliseen menettelyyn, jota ei ole pidettävä vähäisenä. Lisäksi edellytetään, että toimintaa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä velkojien, sopimuskumppaneiden, julkisen talouden taikka terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta vahingollisena. Lisäksi lain 3 §:n 3 momentin mukaan liiketoimintakielto voidaan määrätä suoraan tiettyjen rikosten perusteella ilman, että rikollinen menettely olisi ollut muuta kuin vähäistä ja että toiminta on kokonaisuutena arvioiden ollut vahingollista.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että voimassa olevan säännöksen sanamuodosta ("liiketoimintakieltoon *voidaan* määrätä") ilmenee, että liiketoimintakieltoon määrääminen on harkinnanvaraista. Tähän periaatteeseen ei esityksessä ehdoteta muutosta. Lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa liiketoimintakieltoon määräämisen edellytykset määrittävät pitkälti momentissa tarkoitetun toiminnan vahingollisuutta koskevan kokonaisarvion perusteella. Tämän kokonaisarvioinnin osalta liiketoimintakiellon laajentamista koskeneessa hallituksen esityksessä HE 198/1996 vp on todettu, että vahingollisuuden on oltava niin tuntuva, että kiellon määräämistä voidaan pitää perusteltuna (HE 198/1996 vp, s. 17/I). Mainitussa esityksessä on todettu, että liiketoimintakielto merkitsee varsin tuntuva puuttumista kansalaisen toimintavapauteen ja sitä tulisi käyttää vain niissä tapauksissa, joissa velkojien, sopimuskumppaneiden ja julkisen talouden suojaamiseen on ilmeistä tarvetta. Näin todetaan olevan esimerkiksi silloin, kun sopimaton liiketoiminta on niin suunnitelmallista tai siihen sisältyvät lainvastaisuudet niin törkeitä, että muut osapuolet eivät voi tavanomaisin keinoin suojautua niitä vastaan (HE 198/1996 vp, s. 17/I). Edelleen esityksessä on todettu olevan selvää, että mitä laajamittaisempaa toiminta on ja mitä suurempia taloudellisia arvoja siihen sisältyy, sitä perustellumpaa on kiellon määrääminen. Vastaavasti jos toimintaa voidaan pitää pienimuotoisena ja laiminlyönnit perustuvat enemmänkin taitamattomuuteen tai liiketoimien epäonnistumiseen kuin suunnitelmalliseen edun tavoitteluun, sitä vähemmän on tarvetta liiketoimintakiellon määräämiseen (HE 198/1996 vp, s. 17/I).

Lakivaliokunta toteaa, että edellä selostetuilla tavoin jo voimassa olevan lain mukaan liiketoimintakiellon määräämistä koskevaan harkintaan kuuluu oikeasuhtaisuutta koskeva harkinta ja myös kohtuullisuuteen liittyvät seikat voidaan harkinnassa ottaa huomioon. Lakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että liiketoimintakielto merkitsee edellä todetuilla tavoin varsin tuntuva puuttumista liiketoimintakieltoon määrättävän toimintavapauteen. Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että liiketoimintakieltoa koskevia säännöksiä sovelletaan niin, että kohtuuttomilta tilan-

Valiokunnan mietintö LaVM 8/2017 vp

teilta välttään. Lakivaliokunta korostaa sitä, että koska kyse on turvaamistoimenpiteestä, tulee kiellon määrittämisen tarpeellisuutta arvioida erityisesti tulevaisuudessa tapahtuvan toiminnan kannalta. Tähän arvioon voi vaikuttaa muun muassa se, että kiellon perusteena olevat teot ovat tapahtuneet kauan aikaa sitten.

Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan (1. lakiehdotus), että liiketoimintakiellon määrittämisen edellytyksiä koskevaa liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutetaan siten, että liiketoimintakiellon määrittämisen perusteena ei voi olla lakisääteisten velvollisuuksien olennainen laiminlyönti, jos laiminlyönti johtuu maksukyvyttömyydestä. Lakivaliokunta pitää myönteisenä, että liiketoimintakiellon määrittämisen edellytyksiä tarkennetaan edellä todetuin tavoin ja näin rajataan määrittämisen perusteista pois sellaisia laiminlyöntejä, joita ei voida pitää riittävän moitittavina liiketoimintakiellon perusteeksi. Lakivaliokunta katsoo, että ehdotus edesauttaa kohtuuttomien tilanteiden välttämisessä.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että voimassa olevan 1. lakiehdotuksessa tarkoitettujen lain 4 §:n 3 momentin mukaan erityisistä syistä voidaan liiketoimintakiellon ulkopuolelle rajata tietty tai tietynlainen liiketoiminta. Esityksessä ehdotetaan 3 momenttia muutettavaksi niin, että ulkopuolelle voidaan rajata myös tietynlaajuinen liiketoiminta. Valiokunta pitää ehdotettua muutosta kohtuussyistä erittäin kannatettavana. Esityksen perusteluista (HE, s. 29) ilmi käyvin tavoin säännös voisi tulla sovellettavaksi tilanteessa, jossa toimeentulon hankkiminen vaikeutuisi kohtuuttomasti. Poikkeusta harkittaessa huomioon otettava erityinen syy voi liittyä esimerkiksi poikkeukselliseen vaikeuteen hankkia riittävä toimeentulo palkkatyössä. Lakivaliokunta pitää perusteltuna, että tilanteessa, jossa säännöksen soveltamisen edellytykset muutoin täyttyisivät, toimeentulon hankkimisen osalta voidaan mahdollistaa sellaisen minimitoimeentulon hankkiminen, jolla voitaisiin välttää esimerkiksi se, että liiketoimintakieltoon määrätty joutuu turvautumaan yhteiskunnan tukiin.

Lakivaliokunta toteaa, että 4 §:n 3 momentti ja siihen ehdotettu täsmennys koskevat kuitenkin määrättävän liiketoimintakiellon rajaamista eivätkä liiketoimintakiellon määrittämisen edellytyksiä, vaikkakin määrittäminen sinänsä on harkinnanvaraista. Lakivaliokunta katsoo, että nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä on kuitenkin kyse rajatusta osittaisuudistuksesta. Valiokunnan näkemyksen mukaan on näin ollen perusteltua, että mahdollisia laajempia uudistuksia koskien esimerkiksi liiketoimintakiellon määrittämisen edellytyksiä tai muita perusratkaisuja ei ole toteutettu tämän esityksen yhteydessä. Mahdolliset laajemmat uudistukset vaatisivat laajempaa valmistelua ja arviointia. Lakivaliokunta katsoo, että nyt esityksessä ehdotetut uudistukset lisäävät oikeusvarmuutta ja parantavat mahdollisuuksia ottaa liiketoimintakiellon määrittämisestä harkittaessa huomioon se, että kohtuuttomilta tilanteilta välttään.

Liiketoimintakieltoasian tutkinta

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös menettelysäännöksiin (1. lakiehdotus, 19 a §) siten, että liiketoimintakiellosta annetussa laissa tarkoitetuille valvontaviranomaisille lukuun ottamatta konkurssiasiamiestä annetaan oikeus pyytää liiketoimintakiellon edellytysten tutkintaa. Myös konkurssilaissa tarkoitettu pesähoitaja voi ehdotuksen mukaan tehdä tutkintaa koskevan pyynnön. Voimassa olevan lain mukaan vain syyttäjä voi esittää tällaisen pyynnön. Tässä tarkoitettu tutkinta koskee tilanteita, joissa on kyse liiketoimintaan liittyvien lakisääteisten velvollisuuksien

Valiokunnan mietintö LaVM 8/2017 vp

olennaisesta laiminlyönnistä, mutta joissa ei ole syyllistytty rikolliseen menettelyyn. Edellytykset tutkisi poliisi taikka tulliviranomainen toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä. Valvontaviranomainen ja pesähoitaja voisi esittää pyynnön, jos sillä olisi perusteltu syy epäillä, että laissa tarkoitettu henkilö voidaan määrätä liiketoimintakieltoon.

Lakivaliokunta katsoo edellä todetuvin tavoin, että esityksessä ehdotettu ratkaisu liiketoimintakiellon edellytysten tutkintaa pyytävistä tahoista on perusteltu. Syyttäjä voi pyytää tutkintaa ainoastaan, jos hänellä on tieto liiketoimintakieltoasian tutkimuksen tarpeellisuudesta. Voimassa oleva lainsäädäntö ei kuitenkaan esityksen perusteluista (HE, s. 12) ilmi käyvin tavoin juurikaan sisällä sääntelyä syyttäjän tiedonsaannista tarkoitetuissa tilanteissa. Valvontaviranomaisille sitä vastoin saattaa tyypillisesti kertyä tehtäviensä perusteella tietoa, jolla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon edellytysten arvioinnissa. Ehdotettu toimintamalli perustuu aiempaan mainittuun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelmaan.

Ehdotetun 19 a §:n 3 momentin mukaan edellytysten tutkimisessa sovelletaan poliisilain (872/2011) 6 luvun säännöksiä poliisitutkinnasta. Lakivaliokunta kiinnittää huomiota mainitun pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin (HE, s. 30), joissa todetaan, että poliisilain 6 luvun 1 §:n 2 momentin mukaisesti poliisitutkinta toimitettaisiin noudattaen soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Ehdotuksen lähtökohtana näin ollen on, että tutkimuksen toimittamisen periaatteet vastaavat esitutkintalain (805/2011) periaatteita. Perusteluissa on lisäksi nimenomaisesti todettu (HE, s. 32), että tutkinta voitaisiin jättää toimittamatta tai jo aloitettu tutkinta lopettaa noudattaen soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Viittauksella tarkoitetaan tässä yhteydessä esitutkintalain 3 luvun 9 §:ää. Perustelujen mukaan perusteena toimittamatta jättämiselle tai lopettamiselle voisi näin ollen olla ainakin, että asiaa on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä.

Esityksen perusteluissa tuodaan esiin (HE, s. 32), että voimassa olevan lain mukaisesti syyttäjä esittäisi tutkimuksen jälkeen vaatimuksen liiketoimintakieltoon määräämisestä tuomioistuimessa. Tämän johdosta perusteluissa todetaan olevan tarkoituksenmukaista, että tutkintaa toimittava esitutkintaviranomainen on tutkimuksen aikana riittävän tiiviisti yhteydessä syyttäjään. Perusteluissa on lisäksi nimenomaisesti todettu (HE, s. 32), että perusteltua näin ollen on, että liiketoimintakieltoa koskevassa poliisitutkinnassa esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyöhön sovellettaisiin soveltuvin osin esitutkintalain 5 luvun säännöksiä esitutkintayhteistyöstä.

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä ja ratkaisua perusteltuna menettelyn asianmukaisen toteuttamisen kannalta. Valiokunta pitää sääntelyä riittävänä myös sen mahdollistamiseksi, että poliisi tai tulliviranomainen voi jättää tutkimuksen toimittamatta tai lopettaa jo aloitetun tutkimuksen, jos asia on niin vähäinen, että tutkimuksen toimittamista ei ole pidettävä perusteltuna. Valiokunta pitää myös perusteltuna, että vähäisten asioiden tutkinta voidaan lopettaa ilman, että tähän tarvitaan syyttäjän arviota.

Lakivaliokunta toteaa lisäksi, että toimivaltaiset viranomaiset voivat yhdessä pyrkiä arvioimaan, missä tilanteissa tutkintapyynnön esittäminen on perusteltua.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Lakiehdotus sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen (1 mom.). Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan lain 3 §:n 1 momentin 1 kohtaa ja 2 momenttia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin laiminlyönteihin. Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan tuomioistuimien voi 4 §:n 3 momentissa säädetyn mukaisesti määrätä, että kiello ei koske tietyntyyppisiä liiketoimintaa vain, jos liiketoimintakiello määrätään lain tultua voimaan.

Esityksen perusteluissa (HE, s. 34) tuodaan esiin se lähtökohta, että lakia aletaan soveltaa sen voimaantulopäivänä. Voimaantuloa koskevissa perusteluissa ei ole nimenomaisesti todettu, että ehdotetun lain voimaan tullessa jo voimassa olevien liiketoimintakieltojen soveltamisala ei laajenisi koskemaan myös ammattitoimintaa. Lakivaliokunta toteaa selvyiden vuoksi, että ehdotetun lain voimaantulo ei vaikuta jo voimassa olevien liiketoimintakieltojen sisältöön. Tämä johtuu nimenomaan edellä mainitusta periaatteesta, jonka mukaan lakia aletaan soveltaa sen voimaantulopäivänä. Tämän johdosta erityinen lain soveltamisalaa koskeva säännös ei ole tältä osin tarpeen. Erityinen säännös olisi tarpeen vain, jos lailla haluttaisiin laajentaa jo voimassa olevien liiketoimintakieltojen soveltamisalaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 269/2016 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen.

Helsingissä 13.9.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
jäsen Tiina Elovaara si
jäsen Ari Jalonen si
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Juha Pylväs kesk

Valiokunnan mietintö LaVM 8/2017 vp

jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto